



Veřejná a státní služba

JUDr. Barbora Košinárová, Ph.D.

Problematika státní služby

- 1) Historie státní služby
- 2) Ke státní službě obecně
- 3) Zákon o státní službě

Pojem „státní služba“

- A) označení *právních*, „*státně služebních*“, poměrů zaměstnanců působících ve státní správě.
- Jde o právní vztah těchto osob ke státu.
- B) označení *okruhu* těchto zaměstnanců (osob),
- C) označení „*služební*“, *úřední činnosti* shora uvedených osob.

Pojem a znaky „státní služby“

- Z těchto důvodů se státní služba vyvinula jako

Veřejnoprávní vztah

(na rozdíl od pracovního poměru v soukromé sféře),

a to vztah mezi státem a zaměstnancem (úředníkem).

- **Řízení** ve věcech služebního poměru **upraveno zákonem**.
- Rozhodnutí ve věcech služebního poměru podléhají **soudnímu přezkumu**.

(OTÁZKA: Jaká je právní postavení úředníků obcí a krajů ?),

Pojem a znaky „státní služby“

Typické znaky státně služebního poměru :

- Vzniká *jednostranným úkonem* - jmenováním do funkce (nikoliv smluvně jako v soukromém sektoru), /§ 31 ZOSS/
- *Vyšší nároky* na zaměstnance (*rozsah povinností*, včetně např. loajality, služební pohotovost, omezení podnikatelské činnosti, politické angažovanosti, zákaz přijímání darů, mlčenlivost...)
/Část III. ZOSS – Povinnosti a práva st.zaměstnanců,.../
- *Disciplinární (kázeňská, kárná) odpovědnost* (krajní sankce zrušení služebního poměru) – řízení před služebním orgánem (*kárná komise, kárné řízení*) /část IV. ZOSS/

Pojem a znaky „státní služby“

Vyšší požadavky kompenzovány **určitými výhodami, právy:**

- Vyšší stabilita poměru (omezené možnosti zrušení, *skončení* poměru),
- *Plat* (nikoliv mzda), zaručený zákonem, určený zpravidla tarifem + třídami,
+ další náležitosti k platu (příplatky, odměny),
- Podpora při výkonu služby (vč. stížnosti),
- Stanovení podmínek výkonu služby,
- *celoživotní vzdělávání* (placené, studijní volno, odborná literatura) + zároveň povinnost.

Zákon o státní službě

Ústavní základ:

- Čl. 79 odst. 2 Ústavy ČR: „Právní poměry státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon.“

Geneze:

- *Požadavek EU* na zefektivnění, profesionalitu a depolitizaci VS

Jedno z předvstupních kritérií. Přijat, ALE:

smutný osud zákona č. 218/2002 Sb. – účinnost 5x odložena, nyní zrušen a nahrazen:

Zákonem č. 234/2014 Sb., o státní službě.

POZN. : Služební poměry příslušníků **ozbrojených bezpečnostních sborů** upravuje zákon č. 361/2003 Sb. + úprava vojáků z povolání, a d.



Zákon o státní službě

Znaky:

- Jde **o předpis veřejnoprávní**, upravuje veřejnoprávní vztahy, NIKOLIV pracovněprávní.
- I když zároveň - delegovaná úprava – **odkazuje na více místech na konkrétně uvedená ustanovení zákoníku práce** (věci stanovení podmínek výkonu práce, apod. .
- 22 zmocňovacích ustanovení – zejm. k vydání prováděcích předpisů, zejm. nařízení vlády či vyhlášek ministerstva.

Zákon o státní službě

- Čl. 79 odst. 2 Ústavy ČR: „Právní poměry státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon.“
- Požadavek EU na efektivizaci a depolitizaci VS
- **Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě**
 - Účinnost dne 1. 1. 2015 (13 let po platnosti prvního služebního zákona č. 218/2002 Sb.)
 - Prezidentovo veto přehlasováno
 - Zákon o depolitizaci veřejné správy → jeho tvorba a schválení velkým politickým bojem

Předmět úpravy

- **právní poměry 1) státních zaměstnanců vykonávajících ve 2) správních úřadech 3) státní správu,**
- **Dále:**
 - organizační věci státní služby
 - služební vztahy státních zaměstnanců,
 - odměňování státních zaměstnanců,
 - řízení ve věcech služebního poměru,
 - organizační věci týkající se zaměstnanců ve správních úřadech, kteří pracují v základním pracovněprávním vztahu.

Státní zaměstnanec, správní úřad, státní správa

- 1) Státní zaměstnanec (§ 6)
 - fyzická osoba, která byla přijata do služebního poměru a zařazena na služební místo nebo jmenována na služební místo představeného k výkonu některé z činností uvedených v § 5 (služba).

- 2) Správní úřad (§ 3) = služební úřad (§ 4)
 - ministerstvo a jiný správní úřad, jestliže je zřízen zákonem a je zákonem výslovně označen jako správní úřad nebo orgán státní správy.

- 3) Státní správa = služba
 - Podrobně vymezena v § 5 – např. příprava a provádění správních úkonů včetně kontroly, audit, ...

Organizace státní služby

➤ NÁMĚSTEK PRO STÁTNÍ SLUŽBU („SUPERÚŘEDNÍK“)

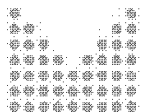
- Jmenuje vláda na návrh premiéra na základě výběrového řízení
- Stojí v čele sekce MV pro státní službu, vydává služební předpisy, není kárně odpovědný,...
- Zastoupen **personálním ředitelem sekce MV** pro státní službu

➤ VEDOUcí SLUŽEBNÍHO ÚŘADU

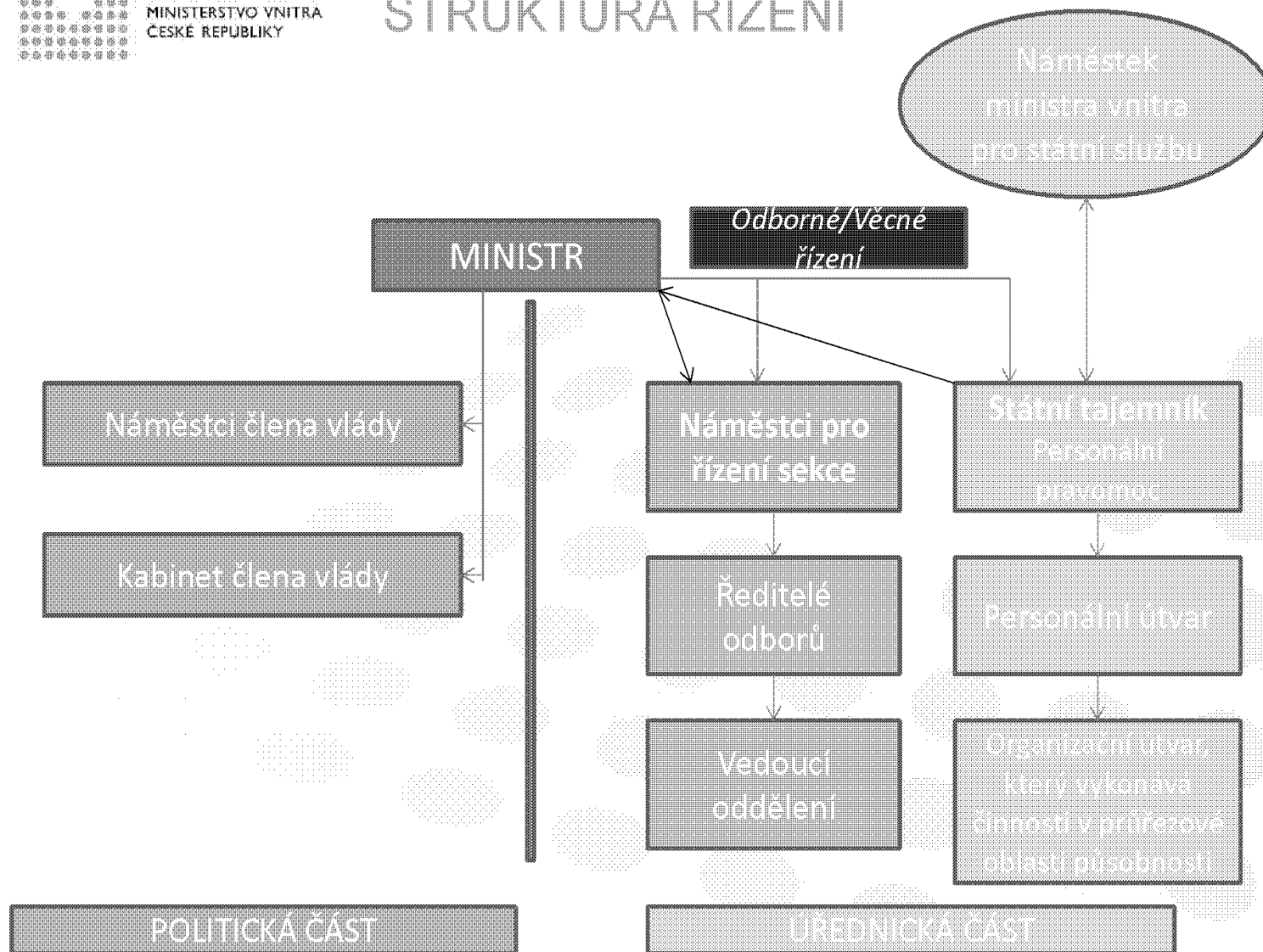
- ten, kdo podle jiného zákona stojí v čele tohoto správního úřadu a tento úřad řídí, bez ohledu na to, zda je státním zaměstnancem (MINISTR, PŘEDSEDÁ ÚOHS, ATD.)
- řídí činnosti související se zajišťováním organizačních věcí služby, správy služebních vztahů a odměňování státních zaměstnanců a vedoucího podřízeného služebního úřadu.

➤ PŘEDSTAVENÝ

- státní zaměstnanec, který je oprávněn vést podřízené státní zaměstnance, ukládat jim služební úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat výkon jejich služby a dávat jim k tomu příkazy. Za představeného se za podmínek stanovených tímto zákonem považuje i fyzická osoba, která je oprávněna na základě zákona dávat státnímu zaměstnanci příkazy k výkonu služby; představeným může být i příslušník bezpečnostního sboru nebo voják z povolání
- Ministerstva a Úřad vlády - **náměstek pro řízení sekce (také státní tajemník – personální pravomoci), ředitel odboru, vedoucí oddělení**
- Jiné správní úřady - **vedoucí služebního úřadu, ředitel sekce, ředitel odboru, vedoucí oddělení**



STRUKTURA ŘÍZENÍ



Vznik služebního poměru

- Služba se vykonává ve služebním poměru na dobu neurčitou nebo na dobu určitou
- veřejné výběrové řízení – podává se žádost, resp. přihláška
- požadavky: 18 let, bezúhonnost, občan EU, svéprávnost, zdravotní způsobilost, požadované vzdělání
- vzniká na základě rozhodnutí o přijetí do služebního poměru, zároveň služební orgán rozhodne o zařazení zaměstnance
- služební slib
- do služebního poměru lze přijmout pouze osobu, u které lze předpokládat, že bude ve službě dodržovat demokratické zásady ústavního pořádku České republiky a řádně vykonávat službu
- složení úřednické zkoušky

Služební hodnocení

- ▶ §§ 155 a 156
- ▶ Jednou za rok (v 1. čtvrtletí za rok uplynulý) nejbližším nadřízeným
- ▶ Hodnotí se: znalostí a dovedností; výkon služby z hlediska správnosti, rychlosti a samostatnosti v souladu se stanovenými individuálními cíli; dodržování služební kázně; výsledků vzdělávání
- ▶ Je součástí osobního spisu zaměstnance
- ▶ Opakované negativní hodnocení (2 po sobě jdoucí) je důvodem pro ukončení služebního poměru
- ▶ V rámci odvolání proti rozhodnutí o ukončení služebního poměru či proti rozhodnutí o odvolání ze služebního místa lze přezkoumat i služební hodnocení

Skončení služebního poměru

- smrt státního zaměstnance nebo jeho prohlášení za mrtvého,
 - uplynutí doby určité,
 - ze zákona – § 74 – např. pravomocné odsouzení pro úmyslný TČ, omezení svéprávnosti, atd.,
 - rozhodnutím služebního orgánu – § 72,
 - na základě žádosti státního zaměstnance – § 73.
-
- rozhodnutí o skončení služebního poměru je **správním rozhodnutím**

Služební orgán

- ▶ Jedná ve věcech služebního poměru
- ▶ Kdo:
 - ▶ vláda nebo ministr vnitra na základě pověření vlády vůči náměstkovi ministra vnitra pro státní službu,
 - ▶ vláda nebo pověřený člen vlády vůči vedoucímu služebního úřadu, který je ústředním správním úřadem,
 - ▶ náměstek pro státní službu vůči vedoucímu služebního úřadu, který nemá nadřízený služební úřad, státnímu tajemníkovi a personálnímu řediteli sekce pro státní službu,
 - ▶ vedoucí služebního úřadu nebo státní tajemník vůči vedoucímu podřízeného služebního úřadu,
 - ▶ personální ředitel sekce pro státní službu vůči státním zaměstnancům zařazeným v sekci pro státní službu,
 - ▶ vedoucí služebního úřadu nebo státní tajemník vůči ostatním státním zaměstnancům.

Povinnosti státních zaměstnanců (§ 77)

- ▶ Mlčenlivost
- ▶ Nestrannost
- ▶ Dodržování pr. předpisů a služební kázně
- ▶ Plnění úkolů osobně, řádně a včas
- ▶ zdržet se jednání, které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními
- ▶ Nepřijímat dary nad 300 Kč
- ▶ ...

Práva státních zaměstnanců (§ 79)

- ▶ vytvoření podmínek pro řádný výkon služby
- ▶ odmítnout vyřizovat služební úkoly nespádající do oborů služby
- ▶ odmítnout splnit služební úkol, který má plnit osobně představený (výjimkou zastupování)
- ▶ snížení platové třídy bez souhlasu zaměstnance jen v případech stanovených zákonem o státní službě nebo zákonem, který mění působnost služebního úřadu
- ▶ podat stížnost ve věcech výkonu služby a služebních vztahů (§ 157)
- ▶ ...

Omezení práv státních zaměstnanců

- ▶ nelze funkce v politické straně nebo politickém hnutí (avšak může být členem politické strany)
- ▶ záповěď členství v řídicím nebo kontrolním orgánu obchodní korporace
- ▶ jiná výdělečná činnost jen se souhlasem služebního orgánu – výjimky § 81 odst. 2
- ▶ představený nemá právo na stávku – § 80
- ▶ zákaz konkurence – § 83

Kárná odpovědnost

- Kárné provinění = zaviněné porušení služební kázně
- Služební kázeň = řádné plnění povinností státního zaměstnance vyplývajících mu z právních předpisů, které se vztahují ke službě v jím vykonávaném oboru služby, ze služebních předpisů a z příkazů.
- Kárná opatření
 - písemná důtka,
 - snížení platu až o 15 % na dobu až 3 kalendářních měsíců,
 - odvolání ze služebního místa představeného, nebo zvlášť závažné
 - propuštění ze služebního poměru. — kárné prov.

Kárná pravomoc

- 3 členné komise – alespoň 1 magisterské vzdělání v oboru právo

- Kárné komise prvního stupně
 - u úřadu, který má alespoň 25 zaměstnanců, jinak vykonává pravomoc kárná komise prvního stupně zřízená u nadřízeného služebního úřadu

- Kárná komise druhého stupně
 - odvolání
 - zřízena u MV

Řízení ve věcech služby

- Rozhodování o přijetí do služebního poměru, zařazení na služební místo, jmenování na služební místo představeného, odměňování, změně služebního poměru, kárné odpovědnosti, a spousta dalších
- **Subsidiarita správního řádu**

Podmínky výkonu služby

- Z velké části vychází ze zákoníku práce
 - rovné zacházení a zákaz diskriminace
 - služební dobu a dobu odpočinku
 - služební volno
 - vzdělávání státních zaměstnanců
 - náhradu výdajů v souvislosti s výkonem služby
 - bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu služby
 - podmínky pro výkon služby a zabezpečení státního zaměstnance
 - podmínky pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem služby

Vzdělávání

- Prohlubování vzdělávání
 - vstupní vzdělávání,
 - průběžné vzdělávání,
 - vzdělávání představených a
 - jazykové vzdělávání.

- Zvýšení vzdělávání

- 6 dní služebního volna

Odměňování

- řídí se zákoníkem práce, pokud není stanoveno jinak
- platové třídy a platové tarify
- zvláštní úprava:
 - pro příplatek za vedení,
 - příplatek za službu přesčas,
 - zvláštní příplatek,
 - osobní příplatek,
 - odměnu,
 - odměnu za služební pohotovost
 - v případě platu některých služebních orgánů (např. náměstek pro státní službu

Závěry

Zákon měl přinést :

- Depolitizaci VS,
- Efektivnější VS,
- Kvalitnější výkon VS.